

वर्षेनी बच्चा जन्मिँदा पनि परिवार नियोजन गर्न नमान्नेहरू
चेतन अधिकारी

भालोदेवी कोहबरा ३ की भालोदेवी ताजपुरियाका सातजना छोराछोरी भइसकेका छन् । अझ कतिजना बच्चा जन्मिने हुन् उनलाई थाहा छैन ।

भालोदेवी अहिले लगभग ४० वर्ष भएको अनुमान लगाउँछिन् । १३ वर्षको उमेरमा विवाह भएकी भालोदेवी १६ वर्षदेखि गर्भवती हुन थालेकी हुन् । “आफूले भनेर हुँदैन, बूढाले भनेको मान्नुपर्छ, त्यसकारण सन्तान रोक्ने कुनै दवाई खाएको छैन” – परिवार नियोजनका अस्थायी साधन प्रयोग गर्ने मन भए पनि श्रीमान्को असहमतिका कारण साधन प्रयोग नगर्ने गरेको कुरा भालोदेवी बताउँछिन् ।

भालोदेवीले पढेकी पनि छैनन् र उनको जग्गाजमिनको नाममा बस्ने बास मात्र छ । परिवारलाई पाल्ने आधार भनेको उनका श्रीमान्को पाखुरे श्रम मात्र हो । “बूढा कहिले विरामी हुनुभयो भने त बालबच्चा पनि भोकै सुत्नुपर्छ” उनको कथन छ ।

उनी अहिले कम्बर दुख्ने, पेट दुख्ने तथा बेलाबेलामा रिङ्गटा लाग्ने व्यथाबाट पीडित छिन् । दुब्ली र कमजोर देखिने भालोदेवी यो सब यत्तिका सन्तान जन्माउनुपरेको कारणले हो भनेर किटानसाथ भन्छिन् ।

उनकी छिमेकी अमलादेवी ताजपुरियाले गएको वैशाखमा छैटौँ सन्तानलाई जन्म दिइन् । अझ कतिपटक गर्भवती हुनुपर्ने हो त्यो उनको काबुभन्दा बाहिर भएको उनी बताउँछिन् ।

मेरो भुँडी दुख्छ, भलभली रगत जान्छ कम्मर दुखेर उभिन सकिदैन – काखको बच्चो च्याप्दै अमला दुःख प्रकट गर्दछिन् । आर्थिक पछ्यौटेपनले सुत्केरी अवस्थामा कैयौँ रात आधा पेट बस्नुपरेको स्मरण ताजै छ अमलासँग । ऐलानी जग्गामा सानो घर ओगटेर बसेकी अमलाको ८ जनाको परिवार थाम्ने आधार भनेको लोग्नेको पाखुरे श्रम र छोरी दिलजलीको श्रम मात्र हो ।

अमलाकी छिमेकी संगी कृहादेवी ताजपुरियाका पनि पाँच छोरा र एक छोरी जन्मिसकेका छन् । अमलाकै अर्की संगिनी सुशीला ताजपुरियाका पनि छवटा बच्चा जन्मिसकेका छन् । तर उनले भने यसपालि जसरी पनि परिवार नियोजन गर्ने साहस गरिसकेकी छिन् ।

समयअनुसार आफूले धेरै सन्तान जन्माएकोमा पछुताउँदै उनी यो सबै आफ्नो बाध्यता भएको धारणा व्यक्त गर्दछिन् । उनी भन्छिन् – मैले त दुईवटा बच्चा भएपछि अप्रेशन गर्छु भनेकी तर उहाँले दिनुभएन । ढिलै भए पनि यसपालि त मिर्निल्याप गरिन्छाड्ने धारणा रहेको बताउँदै उनी भन्छिन् – लोग्नेमान्छेलाई बच्चा जन्माउनुको बेदना थाहा नभएर होला उनीहरू अप्रेशन गर्न दिँदैनन् ।

भालोदेवी, अमलादेवी, कृहादेवी र सुशीलाजस्ता आमाहरू यस क्षेत्रमा धेरै छन् । बिहान खाए बेलुका के खाऊँको नियतिमा दिन गुजारिरहेका यी आदिवासी समूहको शैक्षिक चेतनास्तर पनि अत्यन्तै न्यून रहेको छ । उल्लेखित कोहबराका धेरैजसो महिलाहरूलाई सन्तान जन्माउन स्थायी र अस्थायी रूपबाट रोक्ने परिवार नियोजनका साधनको बारेमा कमै जानकारी छ । परिवार नियोजनका